

Det kongelige kunnskapsdepartement

Deres ref.:  
201005135- /SRM

Vår ref.:  
11-003 HR

Dato:  
10. januar 2010

### Høring - forslag til endring i opplæringslov og privatskolelov - Kompetanseregler m.m.

Vi viser til Kunnskapsdepartementets høringsbrev av 20. oktober 2010.

MFO deler departementets syn på at læreren er den enkeltfaktoren som i høyest grad påvirker elevenes læring, mestring og gjennomføring, både direkte og mer indirekte. Videre sies det at læreren må ha god faglig og metodisk kompetanse og at god fagbakgrunn er nødvendig for å kunne motivere og formidle kunnskap med tyngde, trygghet og entusiasme. I St.meld. nr. 11 (2008-2009) *Læreren Rollen og utdanningen*, som Stortinget sluttet seg til, er et av de sentrale forslagene å stille krav til lærernes kompetanse i de fag de skal undervise i. Forslaget er begrunnet i et ønske om å bedre elevenes læringsutbytte og gjøre lærerne bedre rustet til å tilpasse opplæringen. MFO har lenge vært sterkt bekymret for den situasjonen vi har i dag, der lærere ikke har noen faglig fordykning i de fagene de underviser i.

Det er derfor meget gledelig at departementet nå foreslår å lovfeste krav om relevant kompetanse for å undervise. Dette er etter MFOs syn en helt nødvendig og meget viktig endring som MFO gjennom flere år har etterlyst, både overfor departement og overfor valgte myndigheter.

MFO har betydelig kunnskap om kunst- og kulturfagene og om betydningen av kompetanse i *undervisning i estetiske fag* og *undervisning gjennom estetiske metoder*, og vi vil derfor trekke fram noe av dette som bakgrunn for våre merknader til denne høringen.

Kunstens dimensjoner, opplevelse, erkjennelse og refleksjon, er identitetsskapende, styrker selvforståelsen og livsforståelsen, og er som sådan dannende faktorer.

Estetiske erfaringer og kunnskap har overføringsverdi til andre fag og til andre felt i samfunnet, som for eksempel til arbeidslivet. Det gjelder blant annet kreativitet og refleksjonsevne som er en del av en universell kompetanse, som er relevant også i andre områder enn bare i kunsten selv og kunstfagene. Denne kompetansen utgjør eksistensielle innsikter og oppøving av uttrykksevner som i bokstavelig forstand er basalkompetanse, og som sådan grunnleggende ferdigheter.

Fra USA finnes undersøkelsen *The National Educational Longitudinal Survey* som fulgte over 25.000 elever gjennom 10 år. Denne undersøkte forholdet mellom deltakelse i kunst- og kulturfag, elevenes utvikling i andre fag, og elevenes sosio-kulturelle utvikling. Tre observasjoner skiller seg klart ut:

1. Resultatene viser en klar positiv sammenheng mellom deltakelse i kulturaktiviteter og elevens resultater i andre akademiske fag. Og enda viktigere: Barn født i

vanskeligstilte hjem hadde størst utbytte av et stort innslag av estetiske fag i undervisningen.

2. Elever som jevnlig og over en lengre tidsperiode spilte et musikkinstrument fikk markert bedre resultater i matematikk. Og forskjellen mellom de som ikke spilte og de som spilte ble større over tid.
3. Elever som over lengre tid spilte teater viste en rekke positive endringer i oppførsel, i empati og toleranse overfor andre, i økt selvtillit og motivasjon, og en markert bedring i lese- og skriveferdighetene.<sup>1</sup>

I 2004 gjennomførte UNESCO, med professor Anne Bamford som leder, en undersøkelse som ser på kunstfagenes formål, plassering i skolesystemet og kompetansekrav til lærere. Gjennom å sammenligne statistikk fra mer en 60 land og ved hjelp av "case"- studier fra 35 land viser og analyserer denne undersøkelsen forskjellen mellom undervisning i estetiske fag og undervisning gjennom estetiske metoder. Samtidig som studien tar hensyn til de ulike sosiale og kulturelle kontekstene landene imellom, utvikles også internasjonale sammenlignbare standarder for å måle kvalitet i kunstfagutdanningene. I tillegg viser undersøkelsen til hvordan god estetisk undervisning har effekter på hele grunnopplæringen, på lokalsamfunnet og på elevenes sosiale og personlige utvikling. 2

Det denne undersøkelsen ettertrykkelig slår fast er at god undervisning i kunst og kultur har store positive effekter hos barn og unge i skolen, og i dagens skole er det mange lærere med solid kunstfaglig kompetanse. Disse bidrar til økt selvtillit, mindre fravær og bedre lese- og skriveferdigheter blant barn og unge gjennom sin undervisning i musikk og andre estetiske fag. Disse har en lang utdanning bak seg, med et solid innslag av estetiske fag som en viktig del av fagkretsen.

Men dessverre har - som departementet også påpeker - bare om lag en femtedel av lærerne en fordypning på minst 60 studiepoeng i de fagene de underviser i. Dette er meget beklagelig, spesielt når UNESCO-undersøkelsen nå slår fast at det ikke bare er slik at god undervisning i estetiske fag gir bedre resultater i andre fag, bedre trivsel og økte sosiale ferdigheter. Det er også slik at dårlig undervisning i disse fagene, av lærere uten fagkompetanse, har en målbar negativ effekt på de samme områdene. Ikke bare er det sløsing med tid og penger å sette ufaglærte lærere til å undervise i kulturfag, det er også ødeleggende for barna.

Departementet informerer i høringsbrevet om at forslag til ny forskrift med konkrete kompetansekrav vil bli sendt på høring fra Utdanningsdirektoratet og at endelig forskrift vil bli fastsatt av departementet. Men departementet varslor allerede i høringsbrevet at det vil bli foreslått å innføre krav om 30 relevante studiepoeng for å undervise i norsk/samisk og matematikk på barnetrinnet (1-7 årstrinn). For ungdomstrinnet (8-10 årstrinn) vil det bli foreslått krav om 60 relevante studiepoeng for å undervise i norsk/samisk, matematikk og engelsk og 30 relevante studiepoeng for å undervise i øvrige fag, og i videregående skole vil det bli foreslått krav om 60 relevante studiepoeng for å undervise i alle fag. Samtidig ønsker departementet at høringsinstansene særlig uttaler seg om hvorvidt de mener at nye kompetansekrav knyttet til undervisning i de enkelte fag, bør innføres på alle trinn og i alle fag.

Det er for det første meget gledelig at departementet nå anerkjenner viktigheten av fagkompetanse, og at det nå innføres krav om kompetanse for undervisning og ikke kun for

---

<sup>1</sup> Fiske, Edward B. (ed.): *Champions of Change - the Impact of the Arts on Learning*. Washington, 2002.

<sup>2</sup> Bamford, Anne: "The Wow factor - Global research compendium on the impact of the arts in education". Waxmann Verlag GmbH, 2006.

tilsetting. Etter MFOs syn er vi nå inne i en meget god utvikling for norsk skole, og at vi på sikt vil se at elevene både lærer mer og samtidig trives bedre med de grep som nå tas.

MFO vil imidlertid sterkt anbefale at de nye kompetansekravene innføres på alle trinn og ikke minst i alle fag, og med de samme kravene til relevante studiepoeng. Vi vil derfor foreslå at det innføres krav om 30 relevante studiepoeng for å undervise i alle fag på barnetrinnet (1-7 årstrinn) og at det innføres krav om 60 relevante studiepoeng for å undervise i alle fag på ungdomstrinnet (8-10 årstrinn). For videregående skole støtter vi kravet om at det innføres krav om 60 relevante studiepoeng for å undervise i alle fag.

Et viktig argument for å stille disse kompetansekravene til lærere som skal undervise i de praktiske og estetiske fagene, er fagenes utøvende, praktiske og ferdighetsmessige karakter. Det er vanskelig å se for seg gode musikk lærere som ikke kan spille et instrument eller behersker enkle former for komponering, en god kunst- og håndverklærer som ikke kan tegne, sy eller bruke en høvel, eller en god kroppsvingslærer som ikke selv kan utføre de ferdighetene eleven forventes å utvikle i faget. Det er særlig vanskelig å se for seg en god småskolelærer som ikke har faglig beredskap til å møte og bygge videre på de erfaringene og kompetansene de aller fleste barn har med seg fra barnehagen, erfaringer med musikk, sang, dans og bevegelse, dramatikk og fortelling, farger og materialer gjennom egen skapende handling og i samspill med andre.

Våre krav vil også bedre gjenspeile hvordan de nye grunnskolelærerutdanningene er satt sammen. Framtidige lærere på ungdomstrinnet vil som hovedregel ha 60 studiepoeng i tre undervisningsfag, og lærere på barnetrinnet vil ha minst 30 studiepoeng i tre eller fire undervisningsfag. Det vil derfor være en naturlig sammenheng mellom lærernes sammensetning av kompetanse og kravene til å undervise i de enkelte fag på de enkelte trinn om våre forslag til kompetanseforskrift vedtas.

De fleste kommuner har betydelig mer lærerkompetanse i estetiske fag enn det de anvender i grunnskolen. Dette er kompetanse som landets kulturskolelærere besitter. Å vedta våre forslag til kompetanseforskrift vil være et viktig grep for å forenkle samarbeidet mellom kulturskole og skoleverket for øvrig. Et krav om fagkompetanse for å undervise i estetiske fag i grunnskolen vil gjøre det mye mer attraktivt for kommunene å tilby kombinerte - og større - stillinger. For MFO er det et mål at retten til utvidet arbeidstid for deltidsansatte må realiseres og retten til heltid må lovfestes. I dag har under 10 % av norske kulturskolelærere hel stilling, over 90 % går i større eller mindre deltidsstillinger. Ved å kreve formell kompetanse for å undervise i kunstfag i skoleverket, vil dette etter MFOs syn både sikre en bedre undervisning i kunstfag i grunnskolen, gi bedre tilgang på god fagkompetanse i den enkelte kommune, gi arbeidstakerne større eller hel stilling og en lønn å leve av.

Med krav til kompetanse i alle fag læreren skal undervise i, vil faglærerne trolig stille mer på linje med grunnskolelærere for tilsetting, og dette vil i sin tur berike grunnskolen, ikke minst på de laveste trinnene, der kompetansesvikten er aller størst i flere fag. Kompetanseforskriften reiser ikke bare spørsmålet om hvilken kompetanse som skal kreves i fagene, men også hvilke lærerutdanninger som skal kvalifisere for de ulike trinn og skoleslag. Vi merker oss at departementet har startet arbeidet med både faglærerutdanninger, PPU, integrerte 5-årige lærerutdanninger og yrkesfaglærerutdanninger under overskriften Lærerutdanning 8-13. Dersom dette er et signal om at disse utdanningene ikke lenger skal kvalifisere for de lavere trinnene i grunnskole, vil konsekvensen bli en ytterligere svekking av lærerkompetansen i praktisk og estetiske fag i grunnskolen, i særdeleshet på barnetrinnet. Vi velger å tro at dette ikke er departementets intensjon, og vil presisere at det er behov for ulike typer lærere innenfor de praktiske og estetiske fagene: grunnskolelærere, faglærere i musikk, dans, drama, formgivning, kunst og håndverk eller kroppsvøving og lærere med kunstutdanning og PPU.

MFO mener at følgende prinsipp må legges til grunn for den videre gjennomgangen av de ulike lærerutdanningene:

*Jo større faglig fordypning, desto større pedagogisk og didaktisk bredde - relatert til trinn, skoleslag og aldersgrupper*

Vi skal gi et eksempel: en lærerutdannet musiker fra Norges musikkhøgskole har fra 180 til 360 studiepoeng i musikk. Pedagogikk og fagdidaktikk (i PPU eller i en integrert fireårig bachelor) er innrettet mot klasseromsundervisning i hele grunnskolen, mot instrumental- og ensembleundervisning i kulturskole og mot utøvende og musikkteoretiske fag i programområdet musikk, dans og drama i videregående opplæring. Dette er mulig å få til fordi den musikkfaglige kompetansen hos disse lærerne er så stor. Det ville være meningsløst dersom en slik lærer kun var kvalifisert til å undervise trinnene 8-13, særlig sett i lys av grunnskolens kompetansebehov og det stadig voksende samarbeidet mellom grunnskole og kulturskole, utvikling av kulturskolen som ressurscenter og intensjonene i Kulturskoleløftet om et kulturskoletilbud til alle barn i SFO. Med det lave timetallet som flere av de praktiske og estetiske fagene har i skolen, ville en slik begrensning i disse lærernes tilsetningsmuligheter gjøre det vanskelig for skoler i det hele tatt å tilsette faglærere.

Tilsvarende vil det være for lærerutdannede kunstnere innenfor de andre kunstdisiplinene også, utdannet fra eksempelvis Kunsthøgskolene i Oslo og Bergen og øvrige kunstutdanninger. Likeledes bør de treårige faglærerutdanningene kvalifisere for hele det 10-årige grunnskoleløpet og for kulturskolen/frivillige opplæringstilbud. Formelt vil disse også kvalifisere for videregående opplæring, men her vil det normalt kreves masternivå for tilsetning, i alle fall i kunstfagene. MFO vil i tillegg foreslå å videreføre den fireårige faglærerutdanningen i praktiske og estetiske fag med en innretning mot grunnskolens 1-7 trinn. Denne vil i tillegg kvalifisere for breddeorientert undervisning i kulturskolen og i SFO.

MFO er kjent med at LO leverer et hørings svar som avviker fra MFOs hørings svar på punktet om kompetansekrav for undervisning. Blant annet er LO bekymret for at departementets forslag til kompetansekrav for undervisning vil gi utilsiktede effekter som økning i deltidstillinger for lærere som ikke fyller kompetansekravene. MFO deler ikke denne konklusjonen, og viser til departementets forslag om at den nye kompetanseforskriften kun skal gjelde for nye lærere, og ikke lærere som allerede er godkjent iht gjeldende bestemmelser. MFO vil også påpeke det viktige av at vi nå - gjennom en ny kompetanseforskrift - har muligheten til å slå fast et prinsipp om at elevene har rett til å få lærere med kompetanse i alle skolens fag. Hensynet til elevene må her veie tyngre enn hensynet til eventuelle ukvalifiserte lærere.

Høringen omfatter for øvrig en del andre forslag. Der har ikke MFO noen kommentarer.

Med vennlig hilsen

**Musikernes fellesorganisasjon**

Forbundet for utøvende kunstnere og pedagoger

Hans Ole Rian -s-  
Nestleder